

**ЦЕНТРАЛЬНА МІСЬКА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА
ІНФОРМАЦІЙНО- БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ВІДДІЛ**

Класик нової української літератури

*(до 250-річчя з дня народження
Котляревського І.П.)*

Рекомендаційний список літератури

Краматорськ, 2019

Укладачі: Побєдаш Г.А.
Труш Н.В.

Комп'ютерний набір: Побєдаш Г.А.
Відповідальний за випуск: Труш Н.В.

Класик нової української літератури (до 250-річчя з дня народження Котляревського І.П.) [Текст] : рекомендаційний список літератури / укладач.: Побєдаш Г.А. – Краматорськ: ЦМПБ, 2019. - 16 с.

Іван Котляревський... Ім'я це викликає у кожного низку асоціацій: безсмертний парубок Еней, і незабутня Наталка Полтавка – героїня однойменної п'єси, що стала, за визначенням І. Карпенка-Карого, праматір'ю українського театру, і рядки «Будеш, батьку, панувати...» Тараса Шевченка, який перший передбачив світову славу І. Котляревського, оцінив значення творчості поета для розвитку української літератури, становлення українського національно-культурного середовища на всій території України.

Іван Петрович Котляревський народився 9 вересня 1769 року на околиці Полтави у родині дрібного чиновника-канцеляриста міського магістрату, дворянина за соціальним станом. Мати письменника, Параска Жуковська, походила із сім'ї козака Решетилівської сотні.

Родина була небагатою. Іноді малому Іванку доводилося вдовольнитися шматком хліба й ходити босим, але весела вдача допомагала переносити домашні нестатки. Коли майбутньому поетові було шість років, полтавськими шляхами повз його двір ішли царські війська руйнувати Січ, він розумів ще дуже мало, та народне горе, плач крізь стиснуті вуста запали йому в серце, залягли важким каменем, і поет, попри свою веселу вдачу, проніс його крізь усе своє життя, щоб вибухнути в іронічних творах.

З дитячих років у нього виявилася охота до читання і старанність у заняттях. Діставши початкову освіту, як і водилося тоді, у місцевого дяка, продовжив навчання у Катеринославській семінарії Полтави. Але з часом через сімейні обставини залишив семінарію, не закінчивши повного курсу.

Ще в семінарії Іван Котляревський захопився літературою, мав особливу пристрасть до віршів, умів до будь-якого слова добирати дотепні рими. Перші спроби пера, на жаль, не збереглися.

Після семінарії Іван Петрович був чиновником - канцеляристом спочатку в штаті новоросійської канцелярії, що була в Полтаві; пізніше - протоколістом Полтавської дворянської опіки; згодом - домашнім учителем у поміщицьких маєтках Полтавщини. Також майбутній поет вивчав фольклор та звичаї народу.

Як свідчать дослідники життя і творчості поета, через нещасливе кохання Іван Котляревський вирішив вступати на військову службу, якій віддав дванадцять років, пройшов службові ранги від кадета до штабс-капітана.

Після звільнення з війська І. Котляревському випала доля бути наставником юнацтва - він жив і працював у Полтаві наглядачем Будинку виховання дітей бідних дворян. Як вихователь і учитель він відзначався гуманністю, теплим ставленням до дітей, батьківською ласкою і теплотою.

Іван Котляревський у 1818-1821 рр. працював директором Полтавського театру.

У 1821р. І. П. Котляревський став почесним членом Петербурзького Товариства любителів російської словесності, був скарбником і книгохранителем Полтавського відділення Російського біблійного товариства. Він був обраний членом Харківського товариства любителів красного письменства.

З 1827 по 1835 рр. І. Котляревський був попечителем Полтавського благодійно-лікувального закладу.

Іван Петрович Котляревський помер 10 листопада 1838 р. Похований у Полтаві. Смерть основоположника нової української літератури була великою втратою для всієї України. «Все сумує», - сказав молодий Тарас Шевченко у вірші «На вічну пам'ять Котляревському», в якому пророкував безсмертя авторові «Енеїди».

Творчість митця почалася через 25 років після того, як була зруйнована Запорізька Січ, а з нею й український героїчний дух, і відновити його, посіяти в душах українців віру і надію було завданням нової української літератури. Зачинателем її став саме Іван Петрович Котляревський.

Літературний доробок письменника за обсягом невеликий. Це поема «Енеїда», драма «Наталка Полтавка» і водевіль «Москаль-чарівник», послання-ода «Пісня на новий 1805 год пану нашому і батьку князю Олексію Борисовичу Куракіну», переклад російською мовою уривків з праці Дюкела «Євангельські роздуми, розподілені на всі дні року...», переспів вірша давньогрецької поетеси Саффо «Ода Саффо».

Найзначнішим досягненням І. Котляревського, яке й започаткувало розвиток нової української літератури, стала поема "Енеїда". Над «Енеїдою» Іван Котляревський працював близько 30-ти років (з перервами). Три перші частини вийшли з друку в 1798 р., четверта - в 1809 р., п'ята в 1822 р.; повністю твір завершено в 1825 - 1826 рр., а видано в 1842р. після смерті письменника.

Ще одним досягненням Котляревського стала його п'єса «Наталка Полтавка». Причина її написання була дуже проста: ставши

директором Полтавського театру, І. Котляревський був невдоволений репертуаром.

На появу «Наталки Полтавки» і «Москаля-чарівника» безперечний вплив мали російська драматургія XVIII ст. і театральне життя. Великою мірою п'єси І. Котляревського були пов'язані і з традиціями українського народного театру (вертепу), з інтермедіями XVIII ст., з російською комічною оперою XVIII ст. та фольклорно-пісенною стихією так широко представленою у цих творах.

У п'єсах І. Котляревського представники простого народу виходять на сцену як герої, гідні поваги й наслідування. У своїх п'єсах письменник близько підходить до думки про те, що офіційна мораль тогочасного суспільства суперечить гуманістичним принципам. Виходячи з просвітительського уявлення про природну доброту людини, І. Котляревський робить крок вперед і в своїх творах показує, що реальна поведінка, ті чи інші риси особистості залежать від середовища, соціальної ролі, суспільного становища та виховання індивіда, а суспільство, засноване на неправді й насильстві над особистістю, сприяє виробленню в людині егоїстичних, протиприродних рис.

Історичне значення п'єси «Наталка Полтавка» в тому, що вона започаткувала нову українську драматургію, написану «живою» розмовною мовою, побудовану на засадах народності, у тому, що вона стала основою оперного мистецтва України. Зрештою, це перша соціально-побутова драма з селянського життя в усій, європейській літературі.

З давніх-давен українців знали як людей співучих, бо на нашій землі не тільки кожне село чи місто мало свою пісню, а й кожна людина, у якої була добра і чиста душа. Казали, скільки зірок у небі, скільки крапель у морі, стільки й пісень в Україні. Не було колись жінки чи дівчини, яка не вміла б вишити собі рушник чи сорочку. І так само не було в Україні дівчини, яка б не співала. Мрії, прагнення, сподівання — все це знаходило вияв у пісні.

Українська пісня надає колоритності літературним творам, самотності. Майстерно використав народні пісні Іван Котляревський у п'єсі «Наталка Полтавка». Та пісні у цьому творі є не тільки окрасою чи розважальним додатком, а й відіграють важливу роль у характеристиці героїв, підкреслюють їхні настрої, розкривають їх душу, вдачу та внутрішній світ. Автор використав і народні пісні, і міські романси, і власні мелодійні зразки, але всі вони вже після

перших постановок п'єси набули небувалої популярності серед простих глядачів.

Національному духові українців відповідає і гумористична спрямованість творів І. П. Котляревського. Сміх є головним героєм поеми «Енеїда». Автор застосовує найрізноманітніші засоби комічного. Ряд епізодів у поемі є дотепними пародіями: вивчення троянцями латинської мови - на схоластичний урок у тогочасній школі; підготовка латинців до військових дій - на безглузде командування випадкових воєначальників у російській армії.

Котляревський зробив найвагоміший внесок у становлення сучасної української літературної мови. В умовах занепаду всіх різновидів староукраїнської писемної мови, поема «Енеїда», п'єси «Наталка Полтавка» і «Москаль-чарівник», написані на основі живого усного мовлення народу, започаткували новий етап формування літературної мови.

84.4Укр1

К73

Котляревський, І. П. Повне зібрання творів [Текст] / І. П. Котляревський. - К. : Наук.думка, 1969. - 510 с.
Имеются экземпляры: Ф17 (1), КХ (1)

84.4Укр

К 73

Котляревский, И. П. Сочинения [Текст] : [Переводы] / И. Котляревский ; [Сост. и примеч. М.Т. Максименко, Вступ. ст. М.Т. Яценко, с. 5-54]. - Л. : Сов. писатель. Ленингр. отд-ние, 1986. - 351 с
Имеются экземпляры: КХ (1)

У1

К 73

Котляревський, І. П. Повне зібрання творів [Текст] : у 2-х томах. Т. 1 / І. П. Котляревський ; ред. О. І. Білецький. - К. : АН УРСР, 1952. - 530 с.
Имеются экземпляры: КХ (1)

84(4УКР)5

К 73

Котляревський, І. П. Твори [Текст] : у 2 т. / І. П. Котляревський ; [вступ. ст. Є. П. Кирилюка ; худож. А. Базилевич]. - К. : Дніпро, 1969
Т. 1. - 347 с.
Имеются экземпляры: КХ (1)

84(4УКР)5

К 73

Котляревський, І. П. Твори [Текст] : у 2 т. / І. П. Котляревський ; [вступ. ст. Є. П. Кирилюка ; худож. А. Базилевич]. - К. : Дніпро, 1969
Т. 2. - 271 с.
Имеются экземпляры: КХ (1)

У1

К 73

Котляревський, І. П. Твори [Текст] / І. П. Котляревський. - К. : Держлітвидав, 1957. - 397 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

84.4Укр1

К73

Котляревський, І. П. Твори [Текст] / І. П. Котляревський. - К. : Молодь, 1965. - 324 с. - (Шк.б-ка).

Имеются экземпляры: КХ (1)

84.4Укр1

К73

Котляревський, І. П. Твори [Текст] / І. П. Котляревський. - К. : Дніпро, 1980. - 312 с.

Имеются экземпляры : КХ (2)

84.4Укр1

с К73

Котляревський, І. П. Вибране: Енеїда; Наталка Полтавка [Текст] : Поема, п"еса / І. П. Котляревський. - К. : Веселка, 1981. - 236 с.

Имеются экземпляры: Ф14 (1), КХ (1)

84.4Укр1

ст К73

Котляревський, І. П. Енеїда [Текст]. Наталка Полтавка. Москаль-чарівник : Поема, п"еси / І. П. Котляревський. - Донецк : БАО, 2009. - 384 с.

Имеются экземпляры: КХ (2)

84.4Укр1

с К73

Котляревський, І. П. Енеїда [Текст]. Наталка Полтавка : П"еса : Поема / Котляревський І.П. - К. : Веселка, 2000. - 328с. - (Шк.б-ка)

Имеются экземпляры: КХ (1)

84.4Укр1

К73

Котляревський, І. П. Енеїда [Текст] : Поема / І. П. Котляревський. - К. : Дніпро, 1983. - 224 с. - (Шкільна бібліотека).
Имеются экземпляры: Ф14 (1), КХ (1)

84.4Укр1

К73

Котляревський, І. П. Енеїда [Текст] : Поема / І. П. Котляревський. - К. : Рад.шк., 1989. - 286 с.
Имеются экземпляры: Ф14 (1), Ф19 (1), АБ (1), КХ (1)

У1

К 73

Котляревский, И. П. Энеида [Текст] : художественная лит-ра / И. П. Котляревский ; ред. М. Ф. Рыльский ; пер. с укр. В. Потаповой ; авт. предисл. А. И. Белецкий ; худож. И. И. Бекетов. - Москва : Государственное издательство художественной литературы, 1961. - 295 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

У1

К 73

Котляревский, И. П. Энеида [Текст] / И. П. Котляревский. - Москва : Государственное издательство художественной литературы, 1955. - 258 с. - 5.35 грн.

Имеются экземпляры: КХ (1)

84.4Укр1

К73

Котляревський, І. П. Поетичні твори. Драматичні твори. Листи [Текст] / І. П. Котляревський. - К. : Наук.думка, 1982. - 320 с. - (Бібліотека української літератури).

Имеются экземпляры: Ф14 (2), Ф11 (1), Ф12 (1), Ф18 (1), КХ (1)

У1

К 73

Котляревський, І. П. Наталка Полтавка [Текст] / упоряд. та післямова П. П. Хропка. - К. : Дніпро, 1983. - 93 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3(4Укр)1

В 67

Волинський, П. К. Іван Котляревський [Текст] : Життя і творчість / П.К. Волинський. - 3-е вид., доп. і перероб. - К. : Дніпро, 1969. - 270 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3(4УКР)

К 43

Кирилюк, Є. П. Іван Котляревський. Життя і творчість [Текст] / Євген Кирилюк. - Київ : Дніпро, 1981. - 287 с.

Имеются экземпляры : КХ (1)

83.3(4УКР)

К 43

Кирилюк, Є. П. Іван Котляревський та українська література [Текст] / Євген Кирилюк. - Київ : Дніпро, 1969. - 352 с.

Имеются экземпляры : КХ (1)

83.3Укр1

К67

Корницька, Г. Г. І.Котляревський. Енеїда; Наталка Полтавка [Текст] : Посібник для 9 класу / Г. Г. Корницька, Л. Г. Морозова. - Х. : Ранок, 2001. - 64с. - (Літер.крамниця).

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3Укр1

Z99

Іван Котляревський у документах, спогадах, дослідженнях [Текст]. - К. : Дніпро, 1969. - 635 с. - : Котляревський Іван у документах, спогадах, дослідженнях.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3Укр1

Л 34

Левін, Б. Н. Веселий мудрець [Текст] : Повісті з життя І.П. Котляревського / Б.Н. Левін. - К. : Рад. письменник, 1972. - 312 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3(4Укр)1

Л 64

Литвин, М. С. Чи знаєте Котляревського? [Текст] / М.С. Литвин. - К. : Радянська школа, 1969. - 55 с.

Имеются экземпляры : КХ (1)

83.3(4Укр)1

М 80

Мороз, М. О. Іван Котляревський. Семінарій [Текст] : біографія окремого особи / М.О. Мороз; Ред. Є.П. Кирилюк. - К. : Вища школа, 1969. - 211 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3(4УКР)5/Н 34-665733

Нахлік, Є. К. Творчість Івана Котляревського. Замовчувані інтерпретації. Дискусійні проблеми. Спроба нового прочитання (з погляду літературних напрямів і течій) [Текст] / Євген Нахлік. - Львів : Олір, 1994. - 68 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3Укр1

П16

Панасенко, Т. М. Іван Котляревський [Текст] / Т. М. Панасенко. - Х. : Сиція, 2012. - 88 с.

Имеются экземпляры: КХ (1), Ф3 (1), Ф6 (1), Ф8 (1), Ф17 (1)

83.3Укр1

П 11

Пільгук, І. І. Грозвий ранок [Текст] : повість / І. І. Пільгук. - К. : Радянський письменник, 1968. - 233 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3Укр1

С 47

Слава сонцем засіяла. Відзначення 200-річчя з дня народження І. П. Котляревського [Текст] : літературна критика. - К. : Дніпро, 1972. - 287 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3(4Укр)1

Т 48

Ткаченко, Н. С. Іван Котляревський у школі [Текст] : Посібник для вчителя / Н.С. Ткаченко, К.О. Ходосов. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : Радянська школа, 1977. - 191 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3Укр1

Х 94

Хропко, П. П. Іван Котляревський. Біографічний нарис [Текст] : (до 200-річчя з дня народження 1769–1969) / П. П. Хропко. - Київ : Дніпро, 1969. - 103 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

821.161.2.09

Х94

Хропко, П. П. Іван Петрович Котляревський [Текст] : літературний портрет / П. П. Хропко. - К. : Держлітвидав, 1958. - 96 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

83.3(4Укр)1

Х 94

Хропко, П. П. І огник, ним засвічений не згас [Текст] : До 200-річчя з дня народження Котляревського / П.П. Хропко. - К. : "Знання", 1969. - 48 с.

Имеются экземпляры : КХ (1)

83.3Укр1

Ш 95

Шубравський, В. Є. Від Котляревського до Шевченка. (Проблема народності української літератури) [Текст] / В. Є. Шубравський ; АН УРСР. Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. - Київ : Наукова думка, 1976. - 291 с.

Имеются экземпляры: КХ (1)

Літературознавчі статті про І. П. Котляревського

Андрущенко, Ю. Іван Котляревський: цікаві факти життя [Текст] / Ю. Андрущенко // Дніпро. - 2012. - № 6. - С. 137.

Волошина, Н. Вивчення поеми «Енеїда» І. Котляревського у взаємозв'язках з образотворчим мистецтвом [Текст] / Н. Волошина // Українська література в загальноосвітній школі. - 2009. - № 12.— С. 2-6.

Ленда, Р. Іван Котляревський і доба національного відродження [Текст] / Р. Ленда // Українська мова та література. - 2008. - Ч. 37 (жовт.). - С. 8-9.

Марценко, Г. «Енеїда» Івана Котляревського. Теми і значення поеми [Текст] / Г. Марценко // Дивослово. - 2005. - № 3. - С. 10-12.

Порало, Н. Життя прожити - не поле перейти... [Текст] / Н. Порало // Українська мова й література в сучасній школі. - 2012. - № 1. - С. 25-28.

Сивокінь, Г. Іван Котляревський на тлі сучасної йому європейської літературної думки [Текст] / Г. Сивокінь // Дивослово. - 2003. - № 12. - С. 2-4.

Стороха, Є. П. Іван Петрович Котляревський: цікаві бувальщини [Текст] / Є. П. Стороха // Шкільна бібліотека. - 2009. - № 8. - С. 3-4.

Чопик, Р. «І де сміявся Іван Петрович...» [Текст] / Р. Чопик // Дивослово. - 2010. - № 7. - С. 47-52.

Новиков, А. Національні пріоритети Івана Котляревського. [Текст] / А. Новиков // Українська література в загальноосвітній школі. - 2008. - N 10. - С. 8-11

Матюшкіна, Т. П. "Енеїда" Вергілія та "Енеїда" І.Котляревського. [Текст] / Т. П. Матюшкіна // Зарубіжна література в школах України. - 2010. - N 8. - С. 60-62

Пономаренко, О. Іван Котляревський, Тарас Шевченко і козацька родина Боровиковських [Текст] / О. Пономаренко // Українська мова і література школах України. - 2015. - N 5. - С. 19-23.

Мартинова, М. П'єса Івана Котляревського "Наталка Полтавка" - своєрідне дзеркало моральних чеснот найвищого рівня [Текст] : українська література, 9 клас / М. Мартинова // Українська мова і література школах України. - 2015. - N 9. - С. 41-44

Нова українська література. Іван Котляревський. Григорій Квітка-Основ'яненко [Текст] // Бібліотечка "Дивослова" . - 2016. - N 4. - С. 17-22

"І огник, ним засвічений, не згас..." [Текст] : До 250-річчя від дня народження І.Котляревського (1769-1838) // Дати і події: календар знаменних дат. - 2019. - N 2. - С. 39-42.

Могильницька, Г. Дозволимо Возному любити Наталку!. [Текст] / Г. Могильницька // Дивослово. - 2007. - N 8. - С. 26-28.

Новосад, Н. "Енеїда": діалог через тисячоліття. [Текст] / Н. Новосад // Всесвітня література. - 2009. - N 10. - С. 28-29

Медвідь, Н. "Кохання перемагає все..." [Текст] / Н. Медвідь // Зарубіжна література в школах України. - 2010. - N 1. - С. 57-60

Лімборський, І. Класицизм в українській літературі [Текст] / І. Лімборський // Бібліотечка "Дивослова" . - 2016. - N 1. - С. 23-36.

